روزنامه صبح ایران / سال دهم - شماره ۱۵۵۹
۱۲ آبان ماه ۱۴۰۳/ با ما همراه شوید
www.serajonline.com - @serajname

عرضه ویژه کتاب‌های کانون پرورش فکری

۲۴۰ عنوان از کتاب‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به مناسبت هفته نوجوان با تخفیف ویژه عرضه می‌شود.

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به مناسبت هفته نوجوان ۲۴۰ عنوان از کتاب‌های سایت دیجی‌کانون را با تخفیف عرضه می‌کند.

این طرح همزمان با هفته نوجوان از هشتم آبان‌ماه (سالروز شهادت محمدحسین فهمیده) تا ۱۴ آبان ۱۴۰۳ (روز دانش‌آموز) با عرضه ۲۴۰ عنوان کتاب اجرا می‌شود. این کتاب‌ها براساس رده‌بندی سنی مناسب برای گروه‌های سنی نونهال (بالای ۱۲ سال) و نوجوان (بالای ۱۵ سال) است که با تخفیف ۱۰ تا ۲۵ درصدی در سایت دیجی‌کانون عرضه خواهد شد.

هیچ‌یک از ۵ کاراکتر محبوب کودکان ایران، ایرانی نیستند

پژوهش‌ها درباره علاقه کودکان و نوجوانان ایرانی به «پنج شخصیت محبوب» تکان‌دهنده و قابل تأمل است؛ در میان اسامی ذکر شده هیچ نشانی از شخصیت‌های ایرانی نیست.

بازارسازی فرهنگی در ایران با وجود همه مدعیان هنوز نوپاست. هر چند در سال‌های گذشته نمونه‌هایی از محصولات فرهنگی بومی در کشور تولید و توزیع شد، اما مشاهدات و پژوهش‌های میدانی حکایت از این دارد که این محصولات نتوانسته‌اند در جذب مخاطب ایرانی خیلی موفق عمل کنند. این در حالی است که برای تولید این دسته از محصولات به المان‌های بومی توجه شده و در وهله نخست به نظر می‌رسد که به جهان فکری مخاطب ایرانی نزدیک‌تر است. پژوهش‌هایی که در یک دهه گذشته در این‌باره صورت گرفته، تصویر روشن‌تری از ذائقه فرهنگی کودکان و نوجوانان ایرانی نشان می‌دهد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در پرونده‌ای به بررسی «رونق نوشت‌افزار ایرانی» پرداخته و فرصت‌ها و چالش‌های این حوزه را مورد بررسی قرار داده است. بخشی از تحقیق صورت گرفته در این پرونده، به محتوای اقلام فرهنگی از جمله نوشت‌افزار اختصاص دارد؛ امری که همواره پاشنه‌آشیل محصولات فرهنگی از جمله نوشت‌افزار بوده است. در فقدان کاراکترهای ایرانی و ضعف در تولید انیمیشن و خلق ماندگار کاراکترهای بومی، شخصیت‌های خارجی انیمیشن‌های خارجی توانسته‌اند به راحتی به عنوان محبوب‌ترین کاراکترهای نوجوانان ایرانی تبدیل شوند.

براساس این پژوهش؛ در اوایل دهه ۱۳۹۰ استفاده از محتوای بومی و ملی چندان مورد توجه تولیدکنندگان داخلی نوشت‌افزار نبود. به طوری که در آن برهه، حدود ۸۵ درصد از محصولات تولیدی با استفاده از محتوای غیر متعارف و غیر بومی و حدود ۱۵ درصد با محتوای خنثی به بازار عرضه می‌شد و محتوای ایرانی اسلامی سهم قابل توجهی در سبد مصرف‌کنندگان نداشت. اما طبق آخرین برآوردهای اعلامی اکنون ۴۰ درصد از محتوای مورد استفاده بر روی محصولات، ناسالم و معارض، حدود ۵۰ درصد خنثی و نزدیک به ۱۰ درصد محتوای بومی و ایرانی اسلامی است.

بنا بر پیمایشی در خصوص شیوه استفاده خانواده‌های دارای فرزندان زیر ۱۸ سال از محصولات مبتنی بر شخصیت، تا حدودی می‌توان به وضعیت ذائقه و رژیم مصرف مخاطبان محصولات نوشت‌افزار پی برد. در این پیمایش که در سال ۱۳۹۴ در شهر تهران انجام شده است، در میان محبوب‌ترین و پرطرفدارترین شخصیت‌های کودکان دختر و پسر، پرتکرارترین نام‌ها بدین ترتیب بوده‌اند: باباسفنجی، سیندرلا، بن‌تن، مرد عنکبوتی، تام و جری، باربی، کیتی، بره ناقلا، پلنگ صورتی، فوتبالیست‌ها و شرک. به طور دقیق‌تر، «محبوب‌ترین شخصیت» از نظر کودکان به ترتیب باباسفنجی(۲۴ درصد)، بن‌تن(۹ درصد)، سیندرلا(۸ درصد)، مرد عنکبوتی(۷ درصد) و باربی(۶درصد) بوده‌اند. همچنین در پاسخ به پرسش از «پنج شخصیت محبوب» شخصیت باباسفنجی در میان ۵۸ درصد از کودکان جزو پنج شخصیت محبوب و پرطرفدار بوده است. در رتبه‌های بعدی تام و جری با ۲۳ درصد، سیندرلا با ۲۰ درصد، بن‌تن با ۱۸ درصد و مرد عنکبوتی با ۱۷ درصد قرار داشته‌اند. به عبارت دیگر، هیچ شخصیت ایرانی‌ای در رتبه‌های یک تا پنج شخصیت‌های محبوب کودکان شهر تهران قرار نداشته است. در همین پیمایش، وضعیت محبوبیت شخصیت‌های ایرانی از نظر کودکان به این صورت بوده است: کلاه قرمزی و شکرستان با ۷ درصد در جایگاه سیزدهم، جناب خان و شهر موش‌ها با ۳ درصد در جایگاه ۲۴ و عمو پورنگ با یک درصد در جایگاه ۴۸. همچنین بررسی نحوه آشنایی افراد با شخصیت‌های مورد علاقه‌شان نشان می‌دهد که اکثر پاسخ‌دهندگان(۹۱ درصد) از طریق تماشای پویانمایی با این شخصیت‌ها آشنا شده‌اند و سهم دیگر خاستگاه‌های آشنایی با شخصیت‌ها ناچیز بوده است(مطالعه کتاب ۴ درصد، بازی رایانه‌ای، موبایل و دوستان هر کدام ۲ درصد، فیلم و بازدید صفر درصد). بنابراین یافته‌ها، آثار پویانمایی، تأثیری شگرف بر ذائقه‌سازی برای کودکان و نوجوانان و هدایت خرید محصولات فرهنگی توسط خانواده‌ها دارند.

در همین راستا، تقاطع وضعیت شخصیت‌های محبوب و پرطرفدار با الگوی رفتار خرید و تقاضای محصولات نوشت‌افزار، نتایج قابل توجهی را نشان می‌دهد. بنابر پیمایش مذکور، از میان انواع نوشت‌افزار موجود در بازار، دفتر، جامدادی، مدادرنگی، تراش و پاک‌کن و کیف، برجسته‌ترین محصولات شخصیت‌محوری هستند که کودکان تمایل دارند از شخصیت‌های فرهنگی در آنها استفاده شده باشد. در این میان، دفترهای طرح‌دار بیشترین تمایل به خرید را داشته‌اند. به‌گونه‌ای که کودکان در ۷۱ درصد موارد، از والدین خود خواسته‌اند که برای آنها دفترهایی با طرح شخصیت‌ها بخرند.

در این پیمایش افزون بر شناسایی شخصیت‌های پرمصرف در فضای کلی محصولات فرهنگی، شخصیت‌های پرتقاضای خاص محصولات نوشت‌افزار نیز بررسی شده‌اند. از میان شخصیت‌های موجود در بازار نوشت‌افزار مبتنی بر شخصیت، باباسفنجی، بن‌تن، مرد عنکبوتی، سیندرلا و باربی بیشترین طرفدار را داشته‌اند. به طوری که باباسفنجی شخصیت محبوب ۲۷ درصد از کودکان بوده است. در رصد دیگری که توسط «گروه پژوهشی اقتصاد فرهنگ» در تابستان ۱۳۹۸ انجام شده است، شخصیت‌ها و جهان‌های داستانی پرمصرف در بازار محصولات فرهنگی کودکان و نوجوانان ایرانی معرفی شده‌اند که نتایج آن با تفاوت‌هایی جزئی، وضعیت کلی رصد سال ۱۳۹۴ را تأیید می‌کند. در واقع طبق این پژوهش، همچنان پرطرفدارترین و محبوب‌ترین شخصیت‌ها به پویانمایی‌های عمدتاً آمریکایی تعلق دارند و حضور شخصیت‌های بومی کمرنگ است.

در بخش دیگری از این پژوهش، پنج شخصیت محبوب و پرطرفدار مخاطبان به تفکیک جنسیت نیز گزارش شده است که شخصیت‌های بومی «ببعی و ببعو» تنها در میان مخاطبان دختر محبوبیت داشته است و محبوب‌ترین شخصیت‌های مخاطبان پسر همگی آمریکایی‌اند. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در نهایت اینطور نتیجه‌گیری می‌کند که در مجموع می‌توان گفت محتوای محصولات نوشت‌افزار عرضه شده در کشور در سیطره شخصیت‌ها و جهان‌های داستانی خارجی(عمدتاً آمریکایی) است و سهم شخصیت‌های بومی و ایرانی اسلامی در این میان بسیار اندک است. از سوی دیگر، در پیمایشی در جریان برگزاری هشتمین نمایشگاه بین‌المللی ایران پنکس، در سال ۱۴۰۲ به وضعیت‌شناسی حوزه نوشت‌افزار در کشور از منظر تولیدکنندگان پرداخته شده است. یافته‌های این پیمایش نشان می‌دهند که ۵۲ درصد از تولیدکنندگان نوشت‌افزار ایرانی علت اصلی تداوم استفاده از شخصیت‌های خارجی را ضعف در طراحی شخصیت بومی و بی‌توجهی به ذائقه مخاطب می‌دانند. همچنین ۱۸ درصد از تولیدکنندگان نیز بر مشکلات ترویجی و تبلیغاتی، ۱۳ درصد بر ضعف مالکیت معنوی، ۹ درصد بر فقدان ساختار مدیریت و کنترل نوشت‌افزار و ۵ درصد بر شکل نگرفتن زنجیره محصولات فرهنگی داخلی تأکید داشته‌اند.

در حالی ۶۷ درصد از تولیدکنندگان، نوشت‌افزار را یک کالای فرهنگی می‌دانند و ۸۵ درصد از تولیدکنندگان حاضر به استفاده از محتوای ایرانی در تولید این اقلام هستند، ایرانی بودن محصول نوشت‌افزار برای اغلب مصرف‌کنندگان ایرانی به میزان متوسطی اهمیت دارد.

این نتایج حلقه دیگری از چرایی علاقه کودکان و نوجوانان ایرانی به سمت شخصیت‌های خارجی را تکمیل می‌کند: عدم آگاهی خانواده‌ها. در حالی که نوشت‌افزار و دیگر صنایع فرهنگی به عنوان یکی از محصولات تأثیرگذار بر ذهن و شخصیت دانش‌آموزان در میان پژوهشگران و جامعه علمی مطرح است، در میان خانواده‌ها چندان حائز اهمیت نیست و از ارزش و اعتبار آن اطلاع کافی ندارند.

چرا کودکان باید به کتابخانه‌های عمومی دسترسی داشته باشند؟

اقتضائات خاص دوران کودکی به لحاظ روان‌شناختی، تربیتی و حقوقی، ایجاب می‌کند تا کتابخانه و دسترسی به آن برای کودکان توام با الزامات و شیوه‌های خاصی باشد.

دسترسی کودکان نسل جدید به کتاب و منابع آموزشی از حقوق بنیادین و اساسی آن‌ها محسوب می‌شود. با این حال، در بسیاری از نقاط جهان، کودکان به ویژه در جوامع فقیر یا مناطق محروم، از این حق محروم هستند. کتاب و منابع آموزشی ابزارهای کلیدی جهت یادگیری و توسعه فکری کودکان هستند. این منابع به آن‌ها کمک می‌کنند تا دنیای اطراف خود را بشناسند، مهارت‌های تحلیلی و انتقادی خود را پرورش دهند و خلاقیت و تصور خود را گسترش دهند. این حق بسیار اساسی در کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد (مصوب ۱۹۸۹میلادی) این‌گونه بیان شده است: در ماده ۲۸ به حق کودکان جهت تحصیل و دسترسی به اطلاعات اشاره دارد و تأکید می‌کند که دولت‌ها می‌بایست اقداماتی را برای دسترسی به آموزش با کیفیت انجام دهند. همچنین در اعلامیه جهانی حقوق بشر (مصوب ۱۹۴۸میلادی) و در ماده ۲۶ این اعلامیه به حق هر فرد برای آموزش و یادگیری اشاره دارد که شامل حق کودکان نیز می‌شود. در همین راستا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در ماده‌ی ۳۰ قانون اساسی به حق آموزش و پرورش جهت کلیه افراد اشاره دارد و تأکید می‌کند که دولت موظف است امکانات لازم برای آموزش و پرورش را فراهم کند.

دسترسی به کتابخانه‌های عمومی وسیله‌ای است تا از این طریق، افراد جامعه ضمن مشارکت و حضور در محیطی اجتماعی و کنشگری متقابل، بتوانند به کتاب دسترسی داشته باشند و از بعد آموزشی، تربیتی و فرهنگی، گامی در مسیر خودشکوفایی بردارند. کتابخانه عمومی، نقشی مهم در رشد فرهنگی کودکان دارد و می‌تواند زمینه‌ساز مشارکت آنان در حیات فرهنگی جامعه شود و از این رهگذر، به تحقق بیشتر استانداردهای جهانی حقوق بشر، بیانجامد.

کتابخانه‌های عمومی به عنوان مرجع فرهنگی با قرار دادن افکار، عقاید و حاصل اندیشه‌های خلاق در کنار یکدیگر وسیله‌ای برای ایجاد علاقه به مطالعه و پژوهش برای افراد جامعه پدید می‌آورد که می‌تواند کارکردهای مختلفی ازجمله آموزشی، اطلاع رسانی، فرهنگی و اقتصادی داشته باشد و در این میان نقش و کارکرد اجتماعی آن پررنگ‌تر است.

کتابخانه‌ها به جهت در دسترس داشتن منابع اطلاعاتی و فضای کتابخانه‌ای، بهترین امکان را برای ایجاد حس مشارکت و رعایت حریم و حقوق دیگران فراهم می‌آورند و از طریق مطالعه و شرکت در فعالیت‌های جمعی که در فضای رایگان کتابخانه‌های عمومی ساماندهی می‌شود، زمینه‌های ایجاد همدلی و اعتماد میان خود و افراد جامعه، به وجود می‌آید. بنابراین، از آنجایی که طبق استانداردهای حقوق بشر، رشد و خودشکوفایی در ارتباط وثیق با کرامت انسانی بوده و این مهم نیز هسته‌ی سخت و مبنای اساسی برای حق‌های بشری و شهروندی است؛ بنابراین هر وسیله‌ای که بتواند طی طریق افراد جامعه را در این مسیر سهولت بخشد، می‌بایست مرکز توجه دولت‌ها باشد.

زیرا دولت‌ها، به عنوان متعهد در مقوله حقوق بشر، باید ابزار و لوازم ارتقا، حمایت و ترویج حق‌های شهروندی را فراهم آورند. با عنایت به تعهد دولت‌ها به ایفای حقوق شناسایی شده برای کودکان در چارچوب نظام بین‌المللی حقوق بشر، دسترسی به کتابخانه به مثابه ابزار مهمی در رشد تربیتی و مشارکت در حیات فرهنگ ، می‌تواند حق کودک تلقی شود.

در این میان، اقتضائات خاص دوران کودکی به لحاظ روان‌شناختی، تربیتی و حقوقی، ایجاب می‌کند تا کتابخانه و دسترسی به آن برای کودکان توام با الزامات و شیوه‌های خاصی باشد.

در عرصه عمومی و از منظر تعهدات و تکالیف دولت ، مستند به اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک و اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی در حوزه فرهنگی، دولت مکلف به ساماندهی کمی و کیفی کتابخانه‌های عمومی و ایجاد دسترسی عادلانه برای کودکان است. از منظر نظام حقوق بین‌الملل بشر، گاه تعهدات دولت‌ها را موکول به امکانات و توان آنان نموده و از جنس تعهد به وسیله می‌پندارند. حال آنکه در چهارچوب‌های فوق، بنابرنظر نگارندگان، تعهد دولت در ایجاد این امکانات و دسترسی عادلانه برای کلیه کودکان در اقصی نقاط کشور، (تعهد به نتیجه) است و توسل به ادله‌ای همانند محدودیت منابع و امکانات برای توجیه وضع نامطلوب کنونی، قابل پذیرش نیست.

ایجاد کتابخانه‌های عمومی مخصوص کودکان و توزیع عادلانه دسترسی به آن، تکلیف و تعهد دولت‌ها نسبت به کودکان است و با رعایت اقتضائات مهمی نظیر فراهم کردن فضای لذت بردن از مطالعه، سرگرمی‌های کودکانه، محیط فیزیکی مساعد برای کودکان و محدودیت دسترسی به محتوا بر اساس قوانین و مقررات و اقتضائات موجود و وجود راهنمایان و مربی‌های تخصصی در محیط کتابخانه‌ها همراه خواهد بود. نظام حقوقی، بیش از این نیاز به ایضاح این مسئله به صورت حق ندارد و دسترسی کودکان به کتابخانه حق آنان تلقی می‌شود.

کودک به‌عنوان یک انسان، دارای حقوق اساسی و مشترک با سایر انسان‌ها است. حقوقی که از آن‌ها به عنوان حقوق بشر یاد می‌شود، حقوقی همچون؛ حق بر آموزش، حق بر شنیده شدن، حق بر داشتن غذا، حق بر زیستن، حق بر آشامیدن آب سالم، حق بر بازی و تفریح، حق آزادی بیان، حق برخورداری از صلح و حق بر دسترسی به کتاب و ..... کودکی رویا نیست و حق با کودکان است، یادمان باشد که آینده را انسان‌هایی می‌سازند که « امروز » کودکانند، کودکان ما «امروز» نیاز دارند که خوب زندگی کنند و به حقوق‌شان احترام گذاشته شود.

صیانت از مصالح عالیه کودکان، مهمترین مبنای حقوق کودک و ابدیت‌بخشیدن به حق دارا بودن از حق برای کودکان از مهمترین اهداف خاص نظام حقوق بین‌الملل کودکان است.

کتابخانه‌های عمومی، نقشی مهم در رشد فرهنگی کودکان دارند و می‌توانند زمینه‌ساز مشارکت آنان در حیات فرهنگی جامعه شود و از این رهگذر، به تحقق بیشتر استانداردهای جهانی حقوق بشر، بیانجامد.

ترکیب شورای نظارت بر صدا و سیما با حکم رئیس‌جمهور کامل شد

با معرفی نمایندگان جدید قوه مقننه و قوه مجریه به شورای نظارت بر صدا و سیما، تشکیل اولین جلسه تکلیف دبیر و رئیس جدید این شورا هم روشن خواهد شد.

شورای نظارت بر صدا و سیما یکی از جایگاه‌های ویژه نظارتی بر رسانه ملّی به شمار می‌رود. پیش از این ریاست شورا برعهده محمدحسین صفارهرندی به عنوان نماینده دولت بود. همچنین محمدمهدی اسماعیلی وزیر سابق فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز از طرف قوه مجریه در این شورا حضور پیدا می‌کرد. سیداحسان قاضی‌زاده هاشمی و بیژن نوباوه به عنوان نمایندگان قوه مقننه در این شورا عضویت داشتند که قاضی‌زاده هاشمی دبیری این شورا را عهده‌دار بود. همچنین حجت‌الاسلام حمزه خلیلی به عنوان معاون اول قوه قضائیه و امیر قطبی از نمایندگان این قوه عضو این شورا بودند که کماکان هم این عضویت ادامه دارد.

اما چندی پیش مجلس شورای اسلامی، دو نماینده جدید خود را برای عضویت در شورای نظارت بر صداوسیما معرفی کرد. محمد میرزایی نماینده مردم تکاب و شاهین دژ با ۱۳۴ رأی و بیژن نوباوه نماینده مردم تهران با ۱۰۲ رأی به عضویت در این شورا درآمدند. البته نوباوه پیش از این نماینده قوه مقننه در شورای نظارت بر صداوسیما بوده است.

پیگیری‌های خبرنگار تسنیم نشان می‌دهد سیدعباس صالحی به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی دولت چهاردهم و الیاس حضرتی رئیس شورای اطلاع‌رسانی دولت به مدت دو سال از طرف قوه مجریه در شورای نظارت به عضویت درآمدند.

البته هنوز دبیر و رئیس شورا مشخص نشده‌اند و باید منتظر بمانیم تا اعضای جدید شورای نظارت بر صداوسیما گردهم آیند تا این اتفاق رقم بخورد.

به زودی ترکیب جدید، جلسه نخست خود را برای آغاز دوره جدید برگزار خواهند کرد.

بخش: چهارم

بررسی تاریخی و قرآنی حکومت انبیای بنی اسرائیل و علل قتل پیامبران

دبیر پژوهش روزنامه سراج
حجت الاسلام دکتر مجتبی خندان

قسمت چهاردهم

ب. نافرمانی پیامبران

هنگامی که بنی اسرائیل به دلیل ظلم های عمالقه یا جالوت به تنگ آمدند و تحمّل این مصایب برای آنان مشکل شد، نزد پیامبرشان آمدند و از او خواستند فرماندهی برای آنان برگزیند تا به رهبری او به جنگ با دشمنان بروند، اما هنگامی که این فرمانده تعیین شد، آنان نافرمانی نمودند و به او پشت نمودند: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلإِ مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ مِن بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُواْ لِنَبِيٍّ لَّهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكاً نُّقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلاَّ تُقَاتِلُواْ قَالُواْ وَمَا لَنَا أَلاَّ نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِن دِيَارِنَا وَأَبْنَآئِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْاْ إِلاَّ قَلِيلاً مِّنْهُمْ وَاللّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ)(بقره: ۲۴۶) بیشتر مفسّران این پیامبر را شموئیل نبی دانسته اند. سدی او را شمعون و مجاهد یوشع بن نون می داند.

گویا این بیوفایی بنی اسرائیل برای آن پیامبر معهود بوده است که فرار از جنگ و ترک مقاتله را به آنان گوشزد می کند و از آنان اقرار مجدّد می گیرد:(هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلاَّ تُقَاتِلُواْ)(بقره: ۲۴۶)، ولی با این وجود، باز هم آنان نافرمانی می کردند.

ج. انکار نبوّت پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله)

با اینکه از بسیاری از آیات برمی آید که بنی اسرائیل پیش از بعثت پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله)به آمدن چنین پیامبری علم داشتند، حتی برخی از آنان ویژگی ها و اوصاف او را نیز می دانستند: (الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوباً عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنجِيلِ...) (اعراف: ۱۵۷) و با وجود آنکه علمای بنی اسرائیل نیز بر آمدن چنین پیامبری علم داشتند، اما با بعثت آن حضرت به او ایمان نیاوردند: (أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ آيَةً أَن يَعْلَمَهُ عُلَمَاء بَنِي إِسْرَائِيلَ.) (شعراء: ۱۹۷) با اینکه خداوند وجود نشانه های پیامبر را در کتب آسمانی پیشین و علمای بنی اسرائیل دلیلی بر صحّت ادعای نبوّت آن حضرت می گیرد، اما بسیاری از بنی اسرائیل و علمای آنان نبوّت آن حضرت را انکار کردند.

قسمت پانزدهم

د. عمل نکردن به کتاب آسمانی

با آنکه بنی اسرائیل مدعی بودند کتاب آسمانی آنان تورات است و آنان به دستورات این کتاب پای بند هستند، اما مواردی از تخلّفات آنان از این کتاب آسمانی ذکر شده است: هنگامی که بنی اسرائیل به پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) در مورد خوردن برخی از غذاها مانند گوشت و شیر شتر اعتراض کردند و مدعی شدند حضرت ابراهیم(علیه السلام) گوشت و شیر شتر نمی خورد و در دین او چنین غذاهایی حرام بود، شما چگونه مدعی هستید بر دین ابراهیم هستید ولی از این غذاها پرهیز نمی کنید، قرآن چنین حرمتی را تکذیب کرده، از آنان می خواهد بر کتاب آسمانی خویش پای بند باشند: (كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلاًّ لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلاَّ مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِن قَبْلِ أَن تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ قُلْ فَأْتُواْ بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ) (آل عمران: ۹۳) در اینجا مراد از «اسرائیل»، حضرت یعقوب(علیه السلام)است که به دلایلی، خوردن گوشت و شیر شتر را بر خود حرام کرده بود.۷۵به دلیل آنکه بنی اسرائیل بیهوده آنچه در تورات بیان نشده بود بدان نسبت دادند، خداوند نیز برخی از غذاهای حلال را بر آنان تحریم نمود: (فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُواْ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَن سَبِيلِ اللّهِ كَثِيراً) (نساء: ۱۶۰) همچنین خداوند در آیه ای دیگر، بنی اسرائیل را به دلیل عمل به برخی از کتاب و ترک برخی دیگر از آن، مورد سرزنش قرار می دهد: (أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ) (بقره: ۸۵) با توجه به صدر آیه، ممکن است مراد از این تفکیک، عمل کردن به دستور تورات درباره فدیه اسیران و ترک دستور آن درباره اخراج آنان باشد: (إِن يَأْتُوكُمْ أُسَارَى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ...) (بقره: ۸۵)

هـ. اسراف

از ویژگی هایی که قرآن کریم پس از بیان قتل عمد نفس مؤمنه برای بنی اسرائیل بیان می کند این است که آنان با وجود آیات و نشانه ها و پیامبرانی که به سوی آنان فرستاده شده، اسراف کارند: (مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً وَلَقَدْ جَاءتْهُمْ رُسُلُنَا بِالبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيراً مِّنْهُم بَعْدَ ذَلِكَ فِي الأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ)(مائده: ۳۲) مفسّران این اسراف را خروج از اعتدال و تحریم حلال هاوتحلیل محرّماتوقتل نفس عمدی تفسیرکرده اند.

و. شرک

(لَقَدْ كَفَرَالَّذِينَ قَالُواْ إِنَّ اللّهَ هُوَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَ قَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُواْاللّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ) (مائده: ۷۲) مفسّران این گروه را «یعقوبیه» از قوم بنی اسرائیل دانسته اند که به اتحاد مسیح با خدا اعتقاد داشتند و ناسوت را به لاهوت باز می گرداندند.

قسمت سیزدهم

ز. آسیب رسانی به پیامبران و انکار آنان

از نعمت هایی که خداوند برای عیسی(علیه السلام) برمی شمارد، محافظت از او در برابر آسیب های بنی اسرائیل و اعطای آیات روشن بر نبوّت او علی رغم کفر آنان است: (إِذْ قَالَ اللّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدتُّكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ... وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُواْ مِنْهُمْ إِنْ هَـذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُّبِينٌ)(مائده: ۱۱۰) برخی از مفسّران نقل کرده اند عده ای از بنی اسرائیل قصد قتل حضرت عیسی(علیه السلام) را داشتند که خداوند با فرستادن شبیهی برای او جانش را حفظ کرد، در حالی که آنان گمان می کردند او را کشته اند.علّامه طباطبائی معتقد است: به هر حال، از این آیه برمی آید که بنی اسرائیل قصد آزار عیسی(علیه السلام)را داشتند و به او ایمان نیاوردند.

قسمت هفدهم

ح. تفرقه و اختلاف

با وجود آنکه خداوند بنی اسرائیل را از دست دشمنان به ویژه فرعون نجات داد و آنان را در منطقه ای بسیار مرفّه ساکن کرد و از انواع روزی ها برخوردار ساخت، اما آنان پس از مدت کوتاهی که تورات بر ایشان نازل شد، دچار اختلاف و تفرقه شدند: (وَ لَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوَّءَ صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُم مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُواْ حَتَّى جَاءهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُواْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ)(یونس: ۹۳) یعنی: تا زمانی که علم به رسول و کتاب نداشتند بر کفر خویش اتفاق داشتند، ولی پس از علم به آن ها گروهی ایمان آوردند و گروهی دیگر کفر ورزیدند. یا مراد آن است که پیش از بعثت پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) که تنها آشنایی اندکی با ویژگی ها و اوصاف آن حضرت داشتند، به او ایمان آوردند، ولی پس از بعثت، در آنان اختلاف ایجاد شد. برخی نیز بر این باورند که آنان پیش از خواندن تورات و علم به وظایف خود، همه بر یک باور بودند، ولی پس از علم به احکام و شریعت موسوی، گروهی آن را پذیرفتند و گروهی دیگر رها نمودند.

ط. فساد در زمین

خداوند در قرآن خبر داده است که بنی اسرائیل دوبار در زمین فساد می کنند: (وَ قَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوّاً كَبِيراً) (اسراء: ۴) مفسّران یکی از این فسادها را مخالفت با احکام تورات و قتل پیامبرانی مانند اشعیا و ارمیای نبی و دیگری را قتل زکریا، یحیی و قصد قتل حضرت عیسی(علیه السلام) دانسته اند. برخی دیگر از مفسّران با استناد به روایتی از امام صادق(علیه السلام)، فساد نخست را شهادت امام علی(علیه السلام)، فساد دوم را طعن و شهادت امام حسن(علیه السلام) و علو کبیر را شهادت امام حسین(علیه السلام) تفسیر کرده اند و آیه بعد (فَإِذَا جَاء وَعْدُ أُولاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَاداً لَّنَا أُوْلِي بَأْسٍ شَدِيد فَجَاسُواْ خِلاَلَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْداً مَّفْعُولا) (اسراء: ۵) را اشاره به ظهور حضرت قائم(علیه السلام)دانسته اند.

قسمت هیجدهم

ی. امر به نیکی و ترک آن

خداوند یهودیان را به دلیل اینکه مردم را به انجام کارهای نیک و خیرات دعوت می کنند ولی خود عمل ناپسند انجام می دهند و آن خیرات را رها می کنند، مورد نکوهش قرار می دهد: (أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ) (بقره: ۴۴) برخی از مفسّران با بهره گیری از «اَنتُم تَتلُونَ الکتاب» معتقدند: این آیه درباره بزرگان و علمای یهود است که مردم را به ادای صدقات و مبرّات دعوت می کردند و اموالی را که از این راه به دست می آمد، برای خود مصرف می کردند.۸۵ از دیگر صفات ناپسندی که خدا برای بنی اسرائیل ذکر کرده، ترک نهی از منکر است: (كَانُواْ لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَن مُنكَر فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُواْ يَفْعَلُونَ) (مائده: ۷۹) در روایتی از امام صادق(علیه السلام) نقل شده است که آنان نه گناه می کردند و نه در مجالس گناه دیگران شرکت می کردند، بلکه این ملامت تنها به دلیل بی تفاوتی و سکوت آنان در برابر گناه دیگران بود.برخی از مفسّران منکری را که این گروه در برابر آن سکوت کرده اند، صید ماهی در روز شنبه دانسته اند که اصحاب سبت مرتکب آن شده بودند.

ک. گوساله پرستی